Üreticilerin Tarımsal Kredi Kullanım Durumlarının Belirlenmesi: Ağrı İli Örneği

Serkan TERCAN serkantercan_25@hotmail.com
Esra KADANALI ekadanali@agri.edu.tr
Vedat DAĞDEMİR dagdemir@agri.edu.tr
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

Özet

Küçük aile işletmeleri şeklinde faaliyet gösteren üreticiler için finansal destek sağlaması bakımından kredi kullanımı önemlidir. Hem üretici gelirinin artmasında hem de üretim bölgesinin kalkınmasında tarımsal krediler temel unsurlardır. Bu çalışmanın amacı Ağrı ilinde üreticilerin tarımsal kredi durumlarının belirlenmesidir. Çalışma sonucunda kredi talebinde amacın %87,5 ile işletmenin gelirini artırmak için olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte kredi kullanmada yaşanan en önemli sorunların teminat bulma (%65,4) ve yüksek faiz (%29,8) olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca üreticilerin %62,5'i tarımsal krediyi özel bankalardan almaktadır. Sonuç olarak kredi miktarının doğru belirlenmesi ve amacı doğrultusunda kullanımı konusunda, üreticiye danışmanlık ve eğitim hizmetinin sağlanmasının önemli olduğu önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tarımsal kredi, finansal destek, teminat bulma, yüksek faiz ve Ağrı.

Determination of Producers' Situation For The Use of Agricultural Credit: In Case of Ağrı Province

Abstract

It is important for the producers who operate as small family businesses to use credit to have the financial support. Agricultural credits are important in both enhancing the producers' profits and developing the region of production. The aim of the study was to determine the producers' situation of agricultural credits. The study showed that the aim was to improve the businesses with a credit demand of % 87.5. In addition, it was found out that the most important problems in the use of credit was finding assurance (65,4%) and high interest (29,8%). Exactly percent 62,5 % of producers use credit from private bank. As a result, the loan amount and the purpose of accurate determination of the producer about the use of the provision of consultancy and training services proposed to be important.

Key words: Agricultural credit, financial support, assurance, high interest, Ağrı.

1. Giriş

Tarımsal kredi gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerde tarım sektörünün gelişmesinde önemli bir faktördür. Tarımsal kredi tarımsal kalkınmanın temel öğelerindendir (Adıgüzel, 2006). Türkiye'deki tarım işletmeleri genellikle küçük ve dağınık aile işletmeleri olup daha çok kendi tüketimleri için üretimde bulunmaktadırlar. Küçük aile işletmelerinin tasarruf olanaklarının sınırlı ve sermayeye ihtiyaç duyan işletmeler olmaları yaşadıkları finansman sorunları için kredileri önemli araçlar olarak ön plana çıkarmaktadır (Taşkıran ve Özüdoğru, 2010). Bununla birlikte işletmelerin pazara yönelik faaliyetlerinin yoğunlaşması isteği de kredi taleplerini artırmaktadır. Bu süreçte işletme karlılığını maksimum düzeye ulaştıracak üretim desenine ulaşmada gerek duyulan sermayenin kredi yoluyla tamamlanması ve kredi kullanımını etkileyen faktörlerin belirlenmesi önem taşımaktadır (Güneş, 2004). Tarım sektörü için gereken finansman talebinin önemli kısmı kredi kuruluşlarınca karşılanmaktadır. Türkiye'de ve dünyada tarım kredileri genellikle devlet tarafından desteklenen ve bu tür kredilerin özelliklerini bilen yerel bankalar, bu alanda uzmanlaşmış kredi kurumları ve kooperatif bankaları tarafından verilmektedir (Özçelik ve ark. Erişim:2012). Tarımsal krediler çiftçiler tarafından üretim ve pazarlamaya yönelik olarak başlıca şu alanlarda kullanılabilmektedir: Çiftçiyi bir işletme sahibi yapmak veya mevcut işletmeyi genişletmek olarak ifade edilebilmektedir. Çiftçi aldığı krediyle daha geniş ölçekli çalışarak, mevcut üretim dallarını genişleterek veya yeni üretim dallarına yer vererek gelirini artırabilmektedir (İnan 1994). İşletmede arazi ıslahı, bakım yaparak, hayvancılık koşullarını düzelterek ve ırk ıslahına giderek verimin ve işletmenin gelirinin arttırılmasına yardım edebilmektedir. Çiftçi aldığı kredilerle alet-makina, kaliteli tohum ve damızlık satın almak, gübrelemeye ve ilaçlamaya önem vermek ve entansiteyi artıran diğer unsurlara yer vermek suretiyle gelirini artırabilmektedir. Çiftçi işletme masrafları ve ailesinin tüketim harcamaları için gerekli nakit ihtiyacını aldığı kredi ile karşılarsa, ürününü bekleterek daha uygun fiyatlarla satabilir ve böylece gelirini artırır. Ayrıca, tarımsal krediler çiftçiler tarafından işletmenin teknik donatımının geliştirilmesi ile yapı ve tesisler içinde kullanılmaktadır (Özçelik ve ark. Erişim:2012).

Kişi başına düşen gelirin en düşük ve göçün en yoğun olduğu illerin başında olan Ağrı ilinde ekonomik faaliyetlerin sektörel dağılımı incelendiğinde, tarımın %75, sanayinin %1, hizmetlerin %22, ve diğer faaliyetlerin %2 pay aldığı görülmektedir (Anonim, 2011). Tarım sektörünün aldığı payın yüksek olması, üretim faaliyetlerine gerçekleştirilmesinde ihtiyaç duyulan finansman kaynaklarından kredilerin kullanım durumunun belirlenmesi önemli olmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Ağrı ilinde üreticilerin tarımsal amaçlı kredi kullanım durumlarının belirlenmesi ve kredi kullanım amaçları ile amaçlar üzerinde etkili olan değişkenleri ortaya koymaktır.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırmanın ana materyalini Ağrı ili merkez köylerde yer alan, tarım işletmelerinde üreticilerle yapılan anketlerden elde edilmiştir. Bu bilgilere ek olarak bölgede yapılan diğer çalışma, araştırma ve inceleme sonuçları ile Merkez İl Tarım il müdürlüğü istatistik verilerden ve TÜİK verilerinden yararlanılmıştır.

Araştırmada üreticilerle ilgili anket sayısının belirlenmesinde tam sayım yöntemi uygulanmıştır. İl Tarım Müdürlüğüne 2011 yılı itibariyle kayıtlı tarımsal kredi almak isteyen 104 üreticinin tamamıyla yüz yüze görüşülmüştür.

Çalışma konusuyla ilgili olarak anketlerden elde edilen birincil verilerin faktörler itibariyle karşılaştırılmasında ve değerlendirilmesinde ortalama- yüzde hesapları ve Ki kare bağımsızlık testinden yararlanılmıştır.

3. Ki Kare Bağımsızlık Testi

Ki – Kare Bağımsızlık Testi iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla kullanılır. Bu testte diğer ilişkisel analizlerden farklı olarak ilişki kurulan değişkenlerin her ikisi de Nominal (Sınıflama) ya da Ordinal (Sıralama) ölçeklidir.

4. Araştırma Bulguları

İncelenen işletmelerde üreticilerin genel özelliklerine ilişkin sonuçlara göre, üreticilerin yaş ortalaması 45,62 olup, yaş grubunda en küçük değer 27, en büyük değer 65'dir. İşletmecilerin yaş gruplarında dağılımı Çizelge 1'de gösterilmiştir.

Çizelge 1. Üreticilerin yaş grupları itibariyle dağılımı

Yaş grupları	25-35	36-46	47+	**Toplam**
İşletmeci sayısı	12	44	48	**104**
%	11,5	42,3	46,2	**100,00**

Araştırma bölgesinde işletmecilerin %17,3'ü okur-yazar değildir. İlkokul mezunlarının oranı ise %56,8'dir. Anket yapılan işletmeciler arasında lise sonrası eğitim alan bulunmamaktadır (Çizelge 2).

Çizelge 2. Üreticilerin eğitim durumları itibariyle dağılımı

Eğitim grup.	Okur-yazar değil	İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	Lise mezunu	**Toplam**
İşletmeci say.	18	59	23	4	**104**
%	17,3	56,8	22,1	3,8	**100**

Eğitim durumlarına ilişkin değerlere göre genç işletmecilerin oranına rağmen eğitim düzeyinin yeterli olduğunu ifade etmek mümkün değildir.

Çizelge 3. Üreticilerin sosyal güvence durumları itibariyle dağılımı

Sosyal güv.	Yok	SSK	Bağ-kur	Emekli sandığı	Yeşil kart	**Toplam**
İşletmeci sayısı	43	11	26	2	22	**104**
%	41,3	10,6	25	1,9	21,2	**100**

Anket yapılan üreticilerin %41,3'ünün herhangi bir sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Yeşil kart sahibi üreticilerin oranı ise %21,2'dir (Çizelge 2). Ağrı ili Türkiye'deki 311 binin üzerinde yeşil kartlı ile yeşil kartlı oranının en yüksek olduğu kent durumundadır (Anonim, 2011b).

Çizelge 4. Üreticilerin hane halkı nüfus dağılımı

Ailedeki birey sayısı	**%**
2-5	16,3
6-9	70,2
10+	13,5
Toplam	**100**

Üreticilerin ailedeki birey sayısı dağılımında, %70,2 ile 6-9 bireye sahip ailelerin oranının en yüksek olduğu görülmektedir (Çizelge 4).

Çalışmada, arazi büyüklükleri üç grup altında incelenmiştir. 1-100da arası arazi büyüklüğüne sahip olan üreticilerin oranları %45,2'dir (Çizelge 5).

Çizelge 5. Üreticilerin arazi varlığı dağılımı

Arazi varlığı (da)	**%**
1-100	45,2
101-250	44,2
251+	10,6
Toplam	**100**

Üreticilerin %41,3'ü faizli, %58,7 faizsiz kredi kullandığı belirlenmiştir. Üreticilerin %35,6'sı kredi için ödeme günü geldiğinde sıkıntı yaşamadığını %64,4'ü sıkıntı yaşadığını ifade etmiştir. Anket yapılan işletmecilerin %6,7'si daha önce tarımsal amaçlı kredi kullanmıştır. Üreticilerin %87,5'inin kredi borcu bulunmamaktadır. Araştırma bölgesinde üreticilerin tarımsal amaçlı kredi kullanım oranı düşüktür.

Çizelge 6. Üreticilerin Aldıkları Kredi Tutarlarının Dağılımı

Kredi tutarı (TL)	**%**
1000-3000	18,3
3001-5000	27,9
5001-7000	14,4
7001+	39,4

Tarımsal amaçlı kredi kullanan üreticilerin %39,4'ünün 7000 TL üstü kredi aldığı görülmektedir (Çizelge 6).

Tarımsal kredi kullanma isteğinde amaçlar işletme ve tesis (yatırım) olarak sınıflandırılmıştır. Buna göre tarımsal kredi kullanma isteğinde en önemli amaç işletme (%87,5) olarak belirlenmiş ve tesis için kredi almak isteyenlerin oranı ise %12,5 olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 7. Kredi ihtiyacını oluşturan nedenler

Kredi ihtiyacını oluşturan nedenler	İşletmenin büyümesi	Zarar etmesi-karlılığının yetersiz olması	İşletme sermayesinin yetersizliği	**Toplam**
İşletmeci sayısı	53	17	34	**104**
%	51,0	16,3	32,7	**100**

Kredi ihtiyacını oluşturan en önemli neden %51 oranla işletmenin büyümesi olarak tespit edilmiştir (Çizelge 7).

Çizelge 8. Kredi alımında yaşanan sorunlar

Sorunlar	Yüksek faiz	Kredi vadelerinin kısalığı	Teminat bulma	Kredi limitlerinin azlığı	Toplam
İşletmeci sayısı	31	2	68	3	104
%	29,8	1,9	65,4	2,9	100

Kredi alımında üreticinin yaşadığı sorunların oranları Çizelge 8'de verilmiştir. Çizelgeye göre en önemli sorunlar sırasıyla teminat bulma (%65,4), yüksek faiz (%29,8) olarak belirlenmiştir.

Ki-kare testi sonucunda işletmecilerin eğitim düzeyi ile kredi alma amacı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Eğitim düzeyinin 8 yıl ve üstü olma durumu ile kredi amacının işletme gelirini artırma olması arasında pozitif yönde bir bağıntı vardır.

İşletmenin hayvan varlığı ve kredi alma amacının işletme olması arasında pozitif yönde bir bağıntı vardır.

Hayvan varlığının 10 ve üzeri olması ile kredi alma amacının işletme gelirini artırma olması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Üreticilerin %41,3'ü faizli kredi kullanırken %58,7'si faizsiz kredi kullanmaktadır. Ki-kare testi sonucunda, alınan kredinin faizli yada faizsiz olması ile kredi alma amacı arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Kredinin faizsiz olması ile amacın işletmenin gelirinin artırmaya yönelik olması arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

Üreticilerin %37,5'i tarımsal amaçlı kredi ve desteklere yönelik uygulamaları takip etmektedir. %62,5'i ise kredi ve desteklere yönelik uygulamaları takip etmemektedir. Ki-kare testi sonucunda kredi ve desteklere yönelik uygulamaları takip edip etmemeyle kredi amacının işletme veya yatırım olması arasında bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

İşletmecilerin %65,4'ünün kredi talebinde bulunmadan önce miktarın belirlenmesinde, danışman desteği almak istedikleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte üreticilerin %60,6'sı kredi aldığı faaliyet kolu ile ilgili eğitim almak istediğini

belirtmiştir. Üreticilerin %99'u finansman ihtiyacı için organize olmamış kredi kaynaklarından (aracı, tüccar, tefeci, esnaf, akraba, arkadaş) yararlandığını ifade etmiştir. Anket yapılan üreticilerin tamamı doğrudan gelir desteği uygulamalarından yararlanmışlardır. Ancak desteğin %96,2'si bitkisel üretim amaçlı kullanılmıştır.

Üreticilerin %36,5'i krediyi T.C Ziraat Bankasından almıştır. Sırasıyla özel bankalar (%62,5) ve tarım kredi kooperatifinden (%1) almaktadırlar. Ki-kare testi sonucuna göre kredi alınan yerin kredi alma amacı üzerinde etkisi olduğu belirlenmiştir. Kredinin özel bankalardan alınması ile kredi amacının işletme için olması arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

Üreticinin kredi borcunun tutarı ile kredi alma amacı arasındaki ilişki anlamlı olarak belirlenmiştir. Kredi alma amacının işletme olması ile tutarın 7001 TL ve üstü olması arasında pozitif yönde bir bağıntı olduğu söylenebilmektedir.

5. Sonuç

Sonuç olarak işletmelerin çoğunlukla küçük aile işletmeleri olması üreticileri finansal sıkıntılarla karşı karşıya getirmektedir. Kredi kullanmaya ilişkin yaşanan teminat bulma, vadelerin kısalığı, yüksek faiz ve limitlerin azlığı gibi sorunlar nedeniyle üreticiler organize olmayan kuruluşlardan destek almaya çalışmaktadır. Organize olmayan kuruluşların kredi alımındaki uygulamaları gerektirmemesi nedeniyle üreticiler bu kuruluşları tercih etmektedirler. Organize olmamış kredi kuruluşlarının da ödeme şartlarının ağır olması üreticiye zor duruma düşüren önemli bir faktör olmaktadır. Eğitim düzeyinin de dikkate alınarak kredi temininde danışmanlık hizmetinin önemli olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte teminat bulmaya yönelik sıkıntıların önemli olması, üreticinin şartlarının dikkate alınmasını gerektirmektedir. Kredi miktarının doğru tespiti ve amacı doğrultusunda kullanımı konusunda üreticiye danışmanlık ve eğitim hizmetinin sağlanmasının önemli olduğu önerilebilmektedir.

Kaynaklar

Adıgüzel, Ö., 2006. Tokat İli Turhal İlçesi Tarım İşletmelerinin Tarımsal Kredi Kullanım Durumları, Üreticiler Üzerine Etkileri, Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. (Yüksek Lisans Tezi). http://www.belgeler.com/blg/oet (Erişim tarihi: 2012).

Anonim, 2011a. www.tuik.gov.tr.

Anonim, 2011b. Cnbc-E Busıness Dergisi, Eylül,2011.

Güneş, E., 2004. Güneş, E. 2004. Tarım İşletmelerinde Kredi taleplerinin Doğrusal Programlama Yöntemiyle Belirlenmesi "Kırşehir İli Merkez İlçesi Tarım İşletmeleri Araştırması", T.C. Tarım ve Köy işleri Bakanlığı Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, Yayın No:121, Ankara.

İnan, İ. H. 1994. Tarım Ekonomisi, Hasat Yayıncılık, III.Baskı, Tekirdağ.

Özçelik, A., Güneş, E. ve Artukoğlu, M. (Erişim tarihi:2012), Türkiye'de Tarımsal Kredi: Sözleşmeli Tarım Ve Üretici Örgütleri Üzerinden Kredi Uygulamaları.

http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/157297d1a1ff043_ek.pdf?tipi=14&sube.

Taşkıran ve Özüdoğru, 2010. Tarım İşletmelerinde Kredi Taleplerinin Doğrusal Programlama Yöntemiyle Belirlenmesi "Kırşehir İli Merkez İlçesi Tarım İşletmeleri Araştırması" yayın no: 121 ISBN 975-407-156.

Özçelik, A., Güneş, E. ve Artukoğlu, M., "Türkiye'de Tarımsal Kredi: Sözleşmeli Tarım Ve Üretici Örgütleri Üzerinden Kredi Uygulamaları" Erişim tarihi: 2012. http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/157297d1a1ff043_ek.pdf?tipi=14&sube=